

to Bradley Chance Saltzman, ‘the ability to block the capabilities of a single satellite became very apparent early in this conflict. The possibility of a cyberattack on ground-based networks that support space capabilities has become very apparent. These vulnerabilities became apparent from the beginning of the conflict’ [1].

To sum up, in recent years Ukraine has made significant progress in the development of air intelligence. However, Ukrainian specialists face new challenges – the introduction of the latest technologies, increasing the accuracy of target recognition, automating the processing of large volumes of intelligence data. Learning the best world practices and active development of Ukrainian domestic scientific and technical support in this field is critically important for strengthening the defense capability of Ukraine in the conditions of an ongoing war.

References

1. Війна в Україні показала, наскільки важливим є космос для перемоги – очільник Космічних сил США. *Голос Америки*, 14 січня, 2023 р. URL: <https://www.holosameryky.com/a/kosmichni-syly-scha-i-vijna-v-ukraini/6917736.html>
2. Gurska M. На основі нашої роботи ухвалюють воєнні рішення / Як працюють ситуаційні центри «Аеророзвідки» та чим система «Дельта» схожа на стрічку у Twitter. 6 лютого 2023 р. URL: <https://dou.ua/lenta/interviews/air-intelligence-situational-centers/>
3. Міноборони вирішило розформувати військову аеророзвідку України – Парламент.UA (parlament.ua). URL: <https://parlament.ua/news/minoboroni-virishilo-rozformuvati-vijskovu-aerorozvidku-ukraini/>
4. Кріцька В. Ситуаційна обізнаність: роль аеророзвідки під час війни. 15 жовтня 2022 р. URL: <https://www.ukrainer.net/aerorozvidka/>
5. Мельник Т. Цифровізація в армії ще не починалася / Керівник ІТ-напрямку «Аеророзвідки» про експорт Delta, \$50 млн на фронтову кібербезпеку та ленд-ліз для інновацій. *Журнал Forbes Ukraine*. 24 квітня 2023 р. URL: <https://forbes.ua/innovations/tsifrovizatsiya-v-armii-shche-ne-pochinalasya-kerivnik-it-napryamku-aerorozvidki-pro-eksport-delta-50-mln-na-frontovu-kiberbezpeku-ta-lendliz-dlya-innovatsiy-24042023-13182>

Валентина Дюльгер

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі стрімких змін в українському суспільстві й реформуванні освітньої галузі, проблема становлення особистості дитини та її входження у соціальне середовище набуває особливого значення.

У нормативних документах, які визначають особливості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, а саме: Законі України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти України акцентується увага на формуванні соціальної компетентності дитини. Оскільки, саме на етапі дошкільного дитинства активно відбувається пізнання світу, засвоєння норм поведінки та правил міжособистісного взаємодії.

Над проблемою соціалізації дитини працювала низка вчених: Л. Артемова, І. Бех, А. Богуш, Л. Божович, Л. Карнаух, О. Кононко, Г. Корінна, С. Ладивір, М. Лукашевич, Т. Поніманська, Т. Піроженко, С. Семчук, Т. Степанова, О. Трифонова, І. Рогальська-Яблонська, О. Юрченко. Науковці підкреслюють роль закладу дошкільної освіти як інституту соціалізації, у якому створено умови для соціального розвитку дитини, ознайомлення із суспільним довкіллям, формування здатності взаємодіяти з оточуючими, а також розв'язувати конфлікти та співпрацювати з іншими.

Вивченню теоретико-методичних засад особистісного становлення дошкільника присвячене фундаментальне дослідження О. Кононко, в якому зазначено, що саме «специфіка закладу дошкільної освіти сприяє полегшенню процесу входження дитини дошкільного віку в широкий світ реальних міжособистісних взаємодій, формуванню практичних навичок та досвіду життя, її індивідуалізації й соціалізації» [3].

Важливого значення в реалізації освітніх завдань закладу дошкільної освіти для забезпечення всіх умов для розвитку особистого потенціалу дитини набуває визначений у Базовому компоненті дошкільної освіти (2020) освітній напрям «Дитина в соціумі», в якому соціально-громадянська компетентність трактується як здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини, готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя [2, с. 16].

На думку дослідників Н. Гавриш, О. Кононко, О. Литвишко, О. Рейпольської, І. Рогальської-Яблонської, соціальна компетентність визначається: 1) здатністю дитини адекватно оцінювати та реагувати на емоційно-почуттєві прояви оточуючих і визначати відповідні власні прояви у контексті спілкування з іншими; 2) наявністю інтересів, соціальних потреб, мотивації на пізнання та комунікації, ціннісні орієнтації; 3) сформованістю у дитини умінь встановлювати належності до певної соціальної групи або спільноти; розвиненістю умінь соціальних комунікацій, налагоджування гармонійних стосунків у різних видах діяльності та у спілкуванні [5, с. 25].

На думку вченої О. Литвишко «соціальна компетентність дитини дошкільного віку характеризується умінням дошкільника адаптуватися до соціального середовища, вірно оцінювати різноманітні ситуації та приймати позицію оточуючих, правильно організувати міжособистісну

взаємодію» [4, с. 70].

У науковому доробку Т. Шарапової щодо соціально-психологічних особливостей формування соціальної компетентності у дитини дошкільного віку виділено такі вікові періоди прояву соціальної компетентності, як: середній дошкільний вік, який характеризується знаннями дитини про сім'ю, родинні взаємини та правила спілкування, вміннями виявляти турботу та любов до рідних, прагненнями до спільної діяльності з оточуючими; старший дошкільний вік, який характеризується сформованістю уявлень про доброту, гуманність, щирість, справедливість, відповідальність, самостійність, індивідуальність, толерантність [6].

Основні аспекти соціальної компетентності дошкільників включають:

- вміння спілкуватися, слухати інших, виражати свої думки та почуття, використовувати невербальні засоби комунікації, такі як жести та міміка;
- здатність розуміти почуття інших людей, відчувати їхні емоції та реагувати на них адекватно;
- уміння будувати позитивні стосунки з іншими дітьми, спільні ігри та взаємопідтримка;
- здатність адаптуватися до різних соціальних ситуацій, включаючи нові оточення, нових людей та різноманітні заходи;
- вміння вирішувати конфлікти мирно, використовуючи переговори та компроміси, а також розуміння необхідності рішення проблеми без насильства.

Для підтримки розвитку соціальної компетентності у дошкільників важливо створити стимулююче середовище, де діти можуть взаємодіяти з однолітками та дорослими, експериментувати зі спілкуванням та вирішувати конфлікти під керівництвом вихователів або батьків. Також важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини та підтримувати їхній соціальний розвиток у відповідності з їхніми потребами і можливостями.

Отже, соціальна компетентність дитини дошкільного віку є складним особистісним утворенням, що складається із системи знань і уявлень дитини про навколишнє середовище, а також уміннями та навичками спілкування та міжособистісної взаємодії. Сформованість соціальної компетентності є результатом ефективної соціалізації дитини та визначається впливом низки чинників, як то: вік, стать, довкілля, рівень виховання, соціальне оточення дитини.

Список використаних джерел

1. Авраменко О. О. Соціалізація особистості в контексті вітчизняних та зарубіжних науково-педагогічних досліджень. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. Черкаси, 2015. № 10(343).

- С. 7–13.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти, нова редакція 2020). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 13.03.2024).
 3. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (у дошкільному дитинстві). Київ: Освіта, 1998. 225 с.
 4. Литвишко О. М. Формування основ соціальної компетентності дітей 5–6 років засобами казки в дошкільних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Переяслав-Хмельницький, 2019. 286 с.
 5. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ: монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг. ред. О. Рейпольської. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. 280 с.
 6. Шарапова Т.С. Соціально-психологічні особливості формування соціальної компетентності у дитини дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2007. № 10. С. 8–13.

Данило Жирко

МОТИВ ШЛЯХУ ДО СЛАВИ У ДЗЕРКАЛІ МІКРОНАРАТИВУ (НА МАТЕРІАЛІ БІОГРАФІЇ РОБЕРТА ОППЕНГЕЙМЕРА ТА ЇЇ УКРАЇНСЬКОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ)

У контексті постмодерністської наратології [3] мікронаративи тлумачать як найдрібніші, часто непомітні, але вигадливо сплетені нитки оповіді, які складають великий гобелен наративу. Ці розповіді функціонують як окремі смислові одиниці тексту, кожна з яких робить свій внесок у загальну зв'язність і значущість більшої наративної структури. Що стосується біографії, мікронаративи у творах цього жанру відіграють ключову роль у висвітленні багатогранних аспектів життя людини. Вони слугують цеглинками, на яких будується наративна споруда біографії, що дає змогу поглянути на нюанси характеру героя, обставин його / її життя та особистісного розвитку. Спираючись на мікронаративи, біографи отримують можливість вийти за межі поверхневих подій і хронології, заглиблюючись у психологічний, соціальний і культурний контексти, які формують досвід і вчинки людини.

По суті, структура біографії, відображена у структурі і змісті твору, становить низку мікронаративів. Звертаючи увагу на складну взаємодію між окремими епізодами, подіями та важливими моментами життєпису, біографи *формують*, а дослідники *реконструюють* наративну мозаїку, яка відображає багатство і складність життя суб'єкта. Більше того, ретельне розташування та зіставлення мікронаративів у структурі біографічного